

Šematizam Katoličke crkve u Bosni i Hercegovini

FRANJO MARIĆ (ur.), *Stanje katoličkih župa na području Bosne i Hercegovine između 1991. i 2011. godine*, Sarajevo, 2011. Format A4, tvrdi uvez, 950 stranica. Nakladnik: Biskupska konferencija BiH, Sarajevo. Autori tekstova: Robert Jolić, Marko Karamatić, Franjo Marić, Anto Orlovac.

Monumentalna knjiga *Stanje katoličkih župa* tiskana je u prosincu 2011. te se može nazvati i šematizmom (iako na samoj knjizi nema te oznake) jer donosi kratak prikaz Katoličke crkve u Bosni i Hercegovini i svih pojedinih župa u četirima nad/biskupijama na tome području: u Vrhbosanskoj nadbiskupiji i u biskupijama: Banjolučkoj, Mostarsko-duvanjskoj i Trebinjsko-mrkanskoj. Najviše je truda uložio Franjo Marić koji je poslu, kao i inače, pristupio s neizmjernom energijom i strpljivosti, a posla je uistinu bilo i previše. Riječ je o tisućama podataka koje uvijek i nije jednostavno pronaći, a uza svaku župu stavljena je i karta prostora koji ona obuhvaća, s ucrtanim župnim i područnim crkvama, katoličkim grobljima i kapelicama. Te je karte radila tvrtka Geofoto iz Zagreba, a ispravke je načinio Nikola Badanković. Na početku knjige je Predgovor iz pera mons. Franje Komarice, predsjednika BKBiH, slijedi Pastirska poslanica biskupa u povodu 130. obljetnice ponovne uspostave crkvene hijerarhije u BiH od 8. prosinca 2011., Uvod Franje Marića, a po-

tom opći prikaz pod naslovom "Broj katolika u vrhbosanskoj crkvenoj pokrajini u Bosni i Hercegovini između 1991. i 2011. godini", načinjen upravo na temelju podataka dobivenih za svaku pojedinačnu župu, a nakon toga slijedi i statistički pregled broja katolika na istome području: najprije u Federaciji BiH, a onda u Republici Srpskoj u trima godinama: 1991., 2001. i 2010. Upravo ti podatci snažno govore o nestajanju katolika s brojnih područja u posljednjih dvadesetak godina, što je posljedica dijelom slaboga prirodnog prirasta, a u još većoj mjeri ratnih progona katolika, osobito na prostoru pod kontrolom srpskih vojnih snaga. U istome se kontekstu navode i srušene i oštećene katoličke crkve za vrijeme rata, kao i to jesu li nakon rata obnovljene ili nisu. Osobito je opet tragično stanje na području koje je u ratu bilo pod kontrolom bosanskih Srba. Svi su ti tekstovi ponudeni na hrvatskome i engleskome jeziku.

Potom slijedi kratak prikaz i opis svake pojedine župe, s kartom župe i fotografijama župnih, ponekada i područnih crkava, kao i izgledom

crkve kada je bila porušena ili oštećena u ratu: u Vrhbosanskoj nadbiskupiji (str. 109 – 551), Banjolučkoj biskupiji (str. 553 – 705), Mostarsko-duvanjskoj biskupiji (str. 707 – 867) i Trebinjsko-mrkanskoj biskupiji (str. 869 – 912). Na kraju se donose Izvori, Sažetak, Kazalo osoba, Kazalo naselja i Opće kazalo. Šematizam je od iznimno velika značenja jer je on zapravo svjedočanstvo teškoga vremena za katolički puk u Bosni i Hercegovini u posljednjih dvadesetak godina te je nasušna potreba Crkve koja je pretrpjela toliko štete u posljednjemu ratu, Crkve kojoj su uništene brojne zgrade, ali je najviše stradala u gubitku svojih vjernika: brojni su u ratu ubijeni, bezbrojni bili prisiljeni napustiti svoja ognjišta. Tehnički je knjiga uređena gotovo besprijekorno, a jedini je propust nedosljedno i često netočno provedeno razgraničenje župa što može stvoriti određenu konfuziju u čitatelja.

Knjiga se može nabaviti ili naručiti u biskupskim ordinarijatima u Sarajevu, Mostaru i Banja Luci. Cijena: 150 KM.

R. Jolić

U čast velikoga arheologa

Zbornik u čast Emilija Marina za 60. rođendan, *Kačić* (zbornik franjevačke provincije Presvetog Otkupitelja), sv. XLI-XLIII, Split, 2009.-2011., str. 1280.

Emilio Marin je jedan od najpoznatijih hrvatskih suvremenih arheologa, ali je u svijetu arheologije i klasične filologije poznat i daleko izvan hrvatskih granica, pa je tako, primjerice, i član jedne francuske akademije, kao i drugih uglednih akademija i ustanova, a u posljednjih nekoliko godina i veleposlanik Republike Hrvatske pri Apostolskoj Stolici u Rimu. U prigodi njegove 60. obljetnice života Uredništvo zbornika *Kačić* iz Splita objavilo je uistinu veličanstven zbornik njemu u čast i to na čak 1280 stranica. U uvodnome dijelu donesen je Marinov životopis kao i njegova raznovrsna djelatnost: brojna arheološka iskapanja, predavačka djelatnost u inozemstvu, prinosi sa znanstvenih skupova i kongresa, muzeološka djelatnost i izložbe, kao i izabrana bibliografija o njemu. Potom slijedi detaljan popis njegovih znanstvenih radova. Uistinu dojmljivo!

Ipak najveći dio zbornika ispunjen je vrijednim radovima poznatih arheologa i filologa, iz domovine i inozemstva – sve u čast akad. Marina. Ti su radovi podijeljeni u tri velika dijela: I. Antička povijest i grčka i latinska epigrafija (21 rad), II. dio: Rimski i ranokršćanska arheologija (26 radova), III. dio: Novo i suvremeno doba (21 rad) – ukupno dakle čak 68 znanstvenih radova. Članci su pisani na sedam svjetskih jezika, a u zborniku surađuje više od 70 akademika, profesora i znanstvenika iz 17 država. Ta djela iz tako različitih područja na neki način svjedoče i o širini interesa akad. Marina. Na uzornu uređenome zborniku treba ponajprije zahvaliti glavnomu uredniku zbornika *Kačić* prof. fra Gabrijelu H. Jurišiću. Zbornik ima neprolaznu vrijednost i za njim će morati posegnuti svi oni koji se ozbiljno bave širokom tematikom arheologije, filologije, pa i diplomacije. Može se naručiti na: Zbornik "Kačić", Šetalište kard. A. Stepinca 1, 21230 Sinj.

R. Jolić

Svjedočanstvo olovnih vremena

FRA JERKO KARAČIĆ, *Uspomene iz doba mučeništva*, Široki Brijeg – Zagreb, 2012. Nakladnici: Vicepostulatura postupka mučeništva "Fra Leo Petrović i 65 subrača" i Nova stvarnost; tvrdi uvez, 96 stranica.

Ovih se dana u javnosti pojavila vrijedna knjiga sjećanja fra Jerke Karačića, hercegovačkoga franjevca koji je imao sreću preživjeti Drugi svjetski rat i partizansko preuzimanje vlasti u Hercegovini, za razliku od brojne druge svoje braće koja su bila ubijena u prvoj polovini 1945. godine. Svoje je uspomene na ta olovna vremena, koja zamalo da nisu posve uništila provinciju hercegovačkih franjevaca, pisao još 1972./1973. dok je boravio u austrijskome gradiću Frohnleiten u blizini Graza, gdje je dugi niz godina djelovao kao dušobrižnik. Njegove je uspomene priredio za tisak bratić mu fra Vendelin Karačić. Opisuje razdoblje svoga pastoralnog službovanja u Ružićima a potom u Ljutome Docu, od travnja 1945. do listopada 1952. U Ružiće je došao kada je bilo najgore: u travnju 1945., dva mjeseca nakon što su partizani, među brojnim drugima, ubili dotadanjenega ružičkog župnika fra Zdenka Zupca. Fra Jerko je i sam proživio iznimno teške trenutke skrivajući se ponekada po noći od partizana na granama stabala u blizini župne kuće, i sam odveden u zatvor, gdje je maltretiran, ali na kraju ipak pušten na slobodu. Prisjeća se i zatvaranja brojnih drugih franjevaca i sa sjetom navodi kako su zapravo svi oni u to vrijeme bili zatvorenici, samo jedni u tamnicama, a drugi u neprekidnome strahu za goli život, na "slobodi" koja je bila samo prividna.

Rekao bih da je od svega ipak najvažnije svjedočanstvo o nepokolebljivoj vjeri domaćih hercegovačkih katolika koji su bili spremni i na najveće žrtve ne želeći se ni po koju cijenu odreći svoje vjere i svoje Crkve. Piše fra Jerko i o progonu "škripara", o preseljavanju čitavih sela, o patnji i gladi, o ubijenim franjevcima, o neprekidnim ucjenama i progonu hrvatskoga naroda, o onima koji se nikada nisu vratili kući s "Križnoga puta" u proljeće 1945. Međutim, piše i kako je uloga većine seoskih odbornika, pogotovo u Ljutome Docu, bila više nego pozitivna jer su sve činili kako bi ipak nekako zaštitili svoj narod. Slično i o nekim visoko pozicioniranim domaćim partizanima koji su istina ponekada zatvarali franjevce i druge Hrvate, ali se ispovijestilo da je to zapravo bila zaštita da ih srpski partizani, dojučerašnji četnici, ne skrate za glavu.

Ova je knjiga vrijedan spomenik na ona vremena koja su bila najteža kako za franjevce tako općenito za Hrvate katolike na našim prostorima. Tako se fra Jerko ubraja u niz drugih franjevaca koji su također opisali svoja sjećanja na ta vremena, kao što su fra Janko Bubalo, fra Kamilo Milas, fra Blago Brkić, fra Ratimir Kordić, fra Častimir Majić, pa i neki drugi. Šteta što i brojni drugi nisu učinili isto, kako bi se mogla stvoriti što cjelovitija slika toga preteškoga vremena.

Knjiga se može nabaviti ili naručiti na adresu Vicepostulature na Širokome Brijegu (fra Miljenko Stojić).

R. Jolić

